

Муляр Г.В.,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Академії праці, соціальних відносин і туризму
<https://orcid.org/0000-0003-2636-0509>
box0007@meta.ua

ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З МЕДИЧНОЇ ПРАКТИКИ

Стаття зосереджена на вивченні нормативно-правових актів, що регулюють ліцензування господарської діяльності на медичну практику.

Встановлено, що господарську діяльність з медичної практики можуть здійснювати медичні установи, а також підприємці. Проаналізовано підходи законодавця до теоретичного визначення поняття "медична установа"; визначено доцільність вдосконалення змісту концепції. Особлива увага приділяється тому, що підприємець в даний час є фізичною особою, яка здійснює свою діяльність без створення юридичної особи, одночасно виконуючи весь комплекс спеціальних заходів та послуг медичного характеру, притаманних закладам охорони здоров'я та створивши необхідну для цього логістичну базу, в той же час не може набути статусу, відповідного статусу медичних закладів.

Проаналізовано порядок отримання ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики та умови ліцензування на провадження господарської діяльності з медичної практики. Визначено логічну невідповідність різних положень Умов ліцензування на провадження господарської діяльності з медичної практики, оскільки наявність чи відсутність фактичного місця проходження медичної практики не впливає на надання первинної медичної допомоги за місцем проживання (перебування) пацієнтів. Доведено, що для суб'єктів господарювання створюється непотрібне регулювання, оскільки вони повинні виконувати вимоги, не обґрунтовані з точки зору організаційних, кадрових чи технологічних потреб у наданні первинної медичної допомоги.

Автор підтримує пропозицію щодо можливості виділення фізичних осіб-підприємців в окрему категорію тих, хто шукає ліцензії на надання первинної медичної допомоги та виключає положення, пов'язані з вимогою надання обов'язкових даних про фактичне місце проходження медичної практики.

Ключові слова: ліцензійні умови, медична практика, заклад охорони здоров'я, приватна медична практика, анулювання ліцензії, адміністративна відповідальність.

Muliar G. PROBLEMS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL PROVISION OF ECONOMIC ACTIVITY LICENSING ON MEDICAL PRACTICE

The article is focused on studying normative and legal acts regulating licensing of economic activity on medical practice.

It has been established that economic activity on medical practice can be carried out by health care facilities, as well as by entrepreneurs. The legislator's approaches to theoretical definition of the concept of "healthcare facility" have been analyzed; and the expediency of improving the content of the concept has been determined. Particular attention has been paid to the fact that an entrepreneur is currently an individual who carries out his / her activities without creating a legal entity, at the same time performing the whole complex of special measures and services of medical nature inherent in health care facilities and creating the necessary logistical base for this purpose, at the same time cannot acquire the status corresponding to the status of healthcare facilities.

The procedure for obtaining a license for conducting economic activity on medical practice and terms of licensing for conducting economic activity on medical practice has been analyzed. The logical inconsistency of various provisions of the Terms of Licensing for conducting economic activities on medical practice has been determined, since the presence or absence of the actual place of conducting medical practice does not affect the provision of primary medical care at the place of residence (stay) of patients. It has been proved that unnecessary regulation is created for business entities, as they must perform requirements that are not justified in terms of organizational, human resourcing or technological needs for the provision of primary medical care.

The author has supported the proposition for the feasibility of allocating individual entrepreneurs into a separate category of those seeking for licensees on providing primary medical care and excluding provisions related to the requirement to provide mandatory data on the actual place of practice of medical practice.

Key words: terms of licensing, medical practice, healthcare facility, private medical practice, revocation of license, administrative liability.

Постановка проблеми. В умовах реформування системи охорони здоров'я особливої актуальності набувають такі критерії як: доступність до медичних послуг, їх якість, відповідність стандартам, фаховий рівень працівників сфери охорони здоров'я, матеріально-технічні умови суб'єктів надання медичних послуг. Медична практика є специфічним видом діяльності, результати якої безпосередньо пов'язані із життям та здоров'ям людини, а тому правовий режим такої діяльності характеризується більшим ступенем контролю з боку держави, порівняно з іншими видами господарської діяльності. Тому з огляду на особливий характер медичної діяльності, законодавець вніс її провадження до переліку видів господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню. Утім стрімкі зміни суспільних відносин у сфері охорони здоров'я, пов'язані із викликами і загрозами життю людини, вимагають нових підходів у тому числі і до правового супроводу порядку ліцензування господарської діяльності з медичної практики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню правовідносин у сфері охорони здоров'я

взагалі та у сфері ліцензування зокрема присвячено праці З.С. Гладуна, А.О. Гаркуши, Р.Ю. Гревцової, В.М. Рудого, Р.А. Майданика, С.В. Книш, Л.К. Куц, Д.І. Крьосного, В.М. Пашкова, І. Я. Сенюти, В.Ю. Стеценка, В.І. Теремецького та інших вітчизняних учених. Беручи до уваги важливість і наукову цінність досліджень та віддаючи належне досягненням учених у теоретичних і практичних питаннях ліцензування господарської діяльності, необхідно констатувати, що у вітчизняній адміністративно-правовій науці відсутнє системне вивчення цієї проблеми. Зазначене зумовило позицію щодо необхідності проведення комплексного аналізу нормативно-правових актів, що регламентують ліцензування господарської діяльності з медичної практики, виокремлення критеріїв класифікації провадження господарської діяльності з медичної практики та визначення перспектив удосконалення законодавства у цій сфері.

Мета статті полягає в комплексному аналізі нормативно-правових актів, що регламентують ліцензування господарської діяльності з медичної практики, виокремлені критеріїв класифікації провадження господарської діяльності з медичної практики та визначенні перспектив удосконалення законодавства у цій сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Порядок отримання ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики регламентовано Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності», ч. 6 ст. 1 якого містить визначення поняття ліцензування [1].

Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з медичної практики, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 02.03.2016 № 285, встановлюють організаційні, кадрові і технологічні вимоги до матеріально-технічної бази ліцензіата, обов'язкові для виконання під час провадження господарської діяльності з медичної практики, а також визначають вичерпний перелік документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики. Господарська діяльність з медичної практики, відповідно до цієї Постанови визначається як вид господарської діяльності у сфері охорони здоров'я, яка провадиться закладами охорони здоров'я та фізичними особами-підприємцями з метою надання медичної допомоги та медичного обслуговування на підставі ліцензії [2].

Господарська діяльність з медичної практики може здійснюватися закладами охорони здоров'я та фізичними особами-підприємцями. Так, у ст. 3 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» вказано, що заклад охорони здоров'я – це юридична особа будь-якої форми власності та організаційно-правової форми або її відокремлений підрозділ, що забезпечує медичне обслуговування населення на основі відповідної ліцензії та професійної діяльності медичних (фармацевтичних) працівників [3]. Тобто заклади охорони здоров'я можуть існувати у формі підприємств, установ, організацій.

Аналізуючи норми Господарського кодексу України [4] та Цивільного кодексу України [5], можна дійти до висновку, що законодавець визначає заклади охорони здоров'я як юридичні особи. Так, у ч. 4 ст. 62 Господарського кодексу України законодавець зазначає, що «підприємство є юридичною особою, має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків та може мати печатки» [4]. Зі свого боку ст. 83 Цивільного кодексу України [5], регламентуючи організаційно-правові форми юридичних осіб, формулює, що юридичні особи можуть створюватися у формі товариств, установ та інших формах, встановлених законом. При цьому як товариством, так і установою є саме організація, що свідчить про особливий статус організацій як юридичних осіб. Отже, законодавець не дає ніяких шансів на визнання, наприклад, аптек з їх структурними підрозділами, закладами охорони здоров'я, особливо тих, що створені фізичними особами – приватними підприємцями.

Стаття 16 Основ законодавства України про охорону здоров'я декларує, що безпосередньо охорону здоров'я забезпечують санітарно-профілактичні, лікувально-профілактичні, фізкультурно-оздоровчі, санітарно-курортні, аптечні, науково-медичні та інші заклади охорони здоров'я [3]. Водночас у цій статті вказано, що заклади охорони здоров'я створюються підприємствами, установами та організаціями з різними формами власності, а також приватними особами за наявності необхідної матеріально-технічної бази і кваліфікованих фахівців. Крім того, у ст. 54 Основ законодавства України про охорону здоров'я [3] сказано, що громадяни забезпечуються лікарськими засобами та імунобіологічними препаратами через аптечні та лікувально-профілактичні заклади. Аптечні заклади, як правило, створюються не лише юридичними, а й фізичними особами. І не випадково у п. 2 Правил торгівлі лікарськими засобами, затвердженими Постановою КМУ від 17.11.2004 № 1570, зазначено, що аптека – це заклад охорони здоров'я, основним завданням якого є забезпечення населення, закладів охорони здоров'я, підприємств, установ, організацій лікарськими засобами через роздрібну мережу [6].

Недосконалість теоретичного визначення поняття «заклад охорони здоров'я» пов'язано, можливо, з тим, що такі заклади асоціювались раніше із установами, які фінансувались з Державного бюджету. Утім в Цивільному кодексі України, який було прийнято пізніше ніж Основи законодавства України про охорону здоров'я [3] у зміст поняття «установа» закладено дещо інше значення (ч. 3 ст. 83): це організація, створена однією або кількома особами (засновниками), які не беруть участі в управлінні нею, шляхом об'єднання (відділення) їхнього майна для досягнення мети, визначеної засновниками, за рахунок цього майна. Через це такі заклади можуть розрізнятися за організаційно-правовою формою. Так, Л. Куц дала таке визначення комерційного лікувального закладу: це суб'єкт підприємництва, який здійснює дозволені види медичної практики, спрямовані на задоволення особистих потреб громадян у послугах щодо відновлення здоров'я та профілактики захворювань [7, с. 12]. З точки зору З. Гладуна, заклад охорони здоров'я як первина ланка системи охорони здоров'я – це самостійний суб'єкт права, який має (в основному) статус юридичної особи (окрім

випадків, коли він не наділений таким статусом), що вправі самостійно планувати і здійснювати передбачену статутом діяльність, виступати від свого імені, укладати не заборонені законодавством угоди, набувати майно, засновувати інші господарські підприємства та організації (що також можуть займатися підприємницькою діяльністю у сфері охорони здоров'я), разом з іншими суб'єктами права, у тому числі із зарубіжними, здійснювати спільну діяльність, користуватися іншими правами і виконувати обов'язки, а також нести юридичну відповідальність за свої дії [8, с. 103].

Вбачається, що визначення З. Гладуна є більш вдалим, особливо враховуючи застосування такого універсального терміну, як «суб'єкт права». На думку В.М.Пашкова, наполягати на тому, що заклад охорони здоров'я, повинен мати статус юридичної особи помилково. Вчений доводить, що правовий статус закладів охорони здоров'я та інших суб'єктів права характеризується невизначеністю, зокрема, різні критерії застосовуються до визначення правового статусу поняття «заклад охорони здоров'я» на фармацевтичному ринку та на ринку медичних послуг, необґрунтовано обмежено визнання правового статусу «заклад охорони здоров'я» лише за відокремленими структурними підрозділами [9, с. 109].

Відповідні проблеми щодо надання статусу закладу охорони здоров'я виникають у лікарів, які займаються приватною медичною практикою. Хоча приватні підприємці, згідно із ст. 8 Закону України «Про зайнятість населення» [10], мають право наймати робочу силу, тобто інших лікарів, і можуть відкривати свої клініки, лікувально-профілактичні заклади тощо.

У галузі охорони здоров'я громадянин-підприємець здійснює свою діяльність лише за наявності ліцензії на провадження відповідного виду господарської діяльності в цій галузі. Згідно із Законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» у сфері охорони здоров'я підлягають ліцензуванню такі види діяльності: виробництво лікарських засобів, оптова та роздрібна торгівля цими засобами; розробка, виробництво, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, пересилка, ввезення, вивіз, відпустка, знищення наркотичних засобів, психотропних засобів і прекурсорів; проведення дезінфекційних, дезінсекційних, дератизаційних робіт; медична практика; переробка донорської крові та її компонентів, виготовлення з них препаратів [1].

Варто також зазначити, що медична практика здійснюється за спеціальностями, які зазначаються в ліцензії відповідно до Номенклатури лікарських спеціальностей.

Отже, наразі виникла ситуація, коли фізична особа-підприємець, який (яка) здійснює свою діяльність без створення юридичної особи, водночас виконуючи весь комплекс спеціальних заходів і послуг медичного характеру, що притаманний закладам охорони здоров'я, та створюючи для цього необхідну матеріальну базу, водночас не може набувати статусу, що відповідає статусу закладів охорони здоров'я.

У ст. 16 Основ законодавства України про охорону здоров'я закріплено загальний перелік і ознаки закладів охорони здоров'я, у ст. 17 – визначено умови провадження господарської діяльності закладами охорони здоров'я [3]. Вони створюються підприємствами, установами та організаціями різних форм власності, а також приватними особами за наявності необхідної матеріально-технічної бази і кваліфікованих фахівців. Порядок і умови створення закладів охорони здоров'я, їх державної реєстрації та акредитації, а також порядок ліцензування медичної практики, виробництва лікарських засобів, оптової, роздрібною торгівлі лікарськими засобами визначають законодавчі акти.

Підсумовуючи наведене можна класифікувати провадження господарської діяльності з медичної практики за видами господарської діяльності та суб'єктами провадження господарської діяльності з медичної практики.

Здійснення господарської діяльності у галузі охорони здоров'я, яка відповідно до закону підлягає ліцензуванню, дозволяється лише за наявності ліцензії. Відтак вважаємо за доцільне проаналізувати порядок отримання ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики та ліцензійні умови провадження господарської діяльності з медичної практики.

Для отримання ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики згідно зі ст. 11 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» [1] здобувач ліцензії має подати до органу ліцензування заяву про отримання ліцензії за визначеною ліцензійними умовами формою. У заяві про отримання ліцензії повинна міститися інформація про: 1) здобувача ліцензії (для юридичної особи – повне найменування, ідентифікаційний код, місцезнаходження, перелік відокремлених підрозділів, у межах яких планується провадження господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню; для фізичної особи-підприємця – прізвище, ім'я, по батькові, дані про місце проживання, реєстраційний номер облікової картки платника податків та згода на обробку персональних даних); 2) вид господарської діяльності (повністю або частково), на провадження якого здобувач ліцензії має намір отримати ліцензію. Крім того, до заяви про отримання ліцензії здобувач повинен додати: документи відповідно до ліцензійних умов; копію паспорта керівника здобувача ліцензії (або його уповноваженого представника); опис документів, що подаються для отримання ліцензії, у двох екземплярах.

Варто зауважити, що перелік підтверджених документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії, встановлюється ліцензійними умовами і є виключним.

У 2007 році до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики було внесено зміни [11]. Вони передбачали скорочення часу та затрат на оформлення документів, які необхідно подати до Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ) для отримання ліцензії з медичної практики. Зазначені зміни стосувалися закладів охорони здоров'я та фізичних осіб – підприємців, які будуть надавати первинну

медичну допомогу.

У 2017 році з метою забезпечення спрощеного доступу до ринку для фізичних осіб-підприємців, які здійснюють діяльність з надання первинної медичної допомоги було розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики» [12].

Чинною редакцією Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики [2], передбачено, що первинна медична допомога може надаватися за місцем проживання (перебування) пацієнта. Водночас однією із умов для отримання ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики є зазначення у заяві про отримання ліцензії даних щодо фактичного місця провадження медичної практики. Тому виникає логічна невідповідність різних положень Ліцензійних умов, оскільки наявність або відсутність фактичного місця провадження медичної практики не впливає на надання первинної медичної допомоги за місцем проживання (перебування) пацієнта. Крім того, створюється зайве регулювання для суб'єктів господарювання, оскільки вони повинні виконувати вимоги, які не є обґрунтованими з точки зору організаційних, кадрових або технологічних потреб для надання первинної медичної допомоги.

З метою усунення зазначеної невідповідності та покращення доступу до ринку надання первинної медичної допомоги у проекті було запропоновано виділити фізичних осіб-підприємців в окрему категорію здобувачів ліцензії на надання первинної медичної допомоги та виключити для них положення, пов'язані з вимогою обов'язкового надання даних стосовно фактичного місця провадження медичної практики. Скасування цієї вимоги охоплює лише первинну медичну допомогу та не стосується вторинної, третинної та інших видів медичної допомоги, а також не зменшує рівня вимог щодо якості надання медичної допомоги населенню.

Проектом також встановлюється правило про отримання юридичною особою статусу закладу охорони здоров'я з моменту отримання нею ліцензії на здійснення діяльності з медичної практики [12].

Крім того, проектом скасовується вимога щодо зберігання протягом дії ліцензії документів, копії яких подавалися до органу ліцензування, а також визначаються кваліфікаційні вимоги для осіб, які надають первинну медичну допомогу.

Вважаємо, що схвалення проекту та внесення запропонованих суб'єктами законодавчої ініціативи змін до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики сприятиме оптимізації порядку провадження господарської діяльності з медичної практики для фізичних осіб-підприємців.

Окремого розгляду потребує Порядок контролю за додержанням ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики. Варто зауважити, що наказом МОЗ України від 10.02.2011 № 80 затверджено Порядок контролю за додержанням ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики [13], нормами якого і встановлювалась єдина процедура здійснення контролю за додержанням ліцензіатами Ліцензійних умов, затверджених наказом МОЗ України від 02.02.2011 № 49 [14]. Проте наказ МОЗ України «Про затвердження Порядку контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження певних видів господарської діяльності в галузі охорони здоров'я, що ліцензуються» [13] втратив чинність на підставі розпорядження Кабінету Міністрів України № 169-р від 10.03.2017 «Про скасування деяких наказів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади» [15]. Відтепер процедура контролю за ліцензійними умовами базується на положеннях Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [16] та особливостях, що визначені Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності» [1].

Так, неможливість ліцензіата забезпечити виконання Ліцензійних умов визначається як відсутність за місцем провадження господарської діяльності матеріально-технічної бази (виробничих площ, обладнання, матеріальних ресурсів та медичної документації обліку і звітності, які в установленому порядку використовуються під час здійснення діяльності за видами медичної допомоги, нормативних документів зі стандартизації, необхідних для провадження господарської діяльності з медичної практики), медичних працівників. А відтак таке порушення тягне за собою анулювання ліцензії (ст. 16 [1]). Наявність медичних працівників, допущених до здійснення діяльності без відповідного рівня освіти і кваліфікації, а також встановлення при перевірці факту використання праці без оформлення трудових відносин з працівником також є підставою для анулювання ліцензії. На практиці, як правило, застосовується при виявленні лікарів чи молодших спеціалістів з медичною освітою, що перебувають у цивільно-правових відносинах із закладом, зокрема, працюють за різноманітними договорами підряду. Схожою на попередню підставу для анулювання ліцензії є встановлення факту передання ліцензії або її копії іншій юридичній або фізичній особі для провадження господарської діяльності. Тобто виявлення фактів, які свідчать про те, що за ліцензією юридичної чи фізичної особи надають послуги суб'єкти господарювання, які не перебувають з ліцензіатом у трудових відносинах або взагалі не мають з ним жодного правового зв'язку.

Також акцентуємо увагу на те, що відповідно до законодавства фізична особа-підприємець, яка не має спеціальної освіти та не відповідає єдиним кваліфікаційним вимогам, особисто надавати медичну допомогу не має права. Така особа лише провадить господарську діяльність з медичної практики та є роботодавцем для осіб, які мають відповідну медичну кваліфікацію. В іншому разі зазначена фізична особа-підприємець буде притягнута до відповідальності за порушення умов ліцензування. Так, відповідно до ст. 20 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» посадова особа суб'єкта господарювання, що здійснює таку діяльність без ліцензії чи з порушенням умов ліцензування, несе адміністративну відповідальність, передбачену

ст. 164 Кодексу України про адміністративні правопорушення, у вигляді накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією матеріальних цінностей чи грошей, одержаних внаслідок вчинення цього адміністративного правопорушення, чи без такої [1]. У разі повторності такого правопорушення протягом року чи отримання доходу в результаті такої діяльності у великих розмірах – штраф від 34 000 грн. до 85 000 грн. з конфіскацією [17]. Для порівняння законодавство США передбачає майнову та адміністративну відповідальність за здійснення господарської діяльності без ліцензії або ж з завершенням терміну її дії [18; 19; 20]. Наприклад, у штаті Огайо (США) встановлено покарання у вигляді штрафу за заняття косметологічною діяльністю без ліцензії: перше правопорушення 200 доларів; друге – 250 доларів; третє – 500 доларів [19].

Висновки. Під час проведеного дослідження встановлено, що потребує удосконалення зміст поняття «заклад охорони здоров'я». Доведено доцільність класифікації господарської діяльності з медичної практики за видами господарської діяльності з медичної практики і за суб'єктами провадження господарської діяльності з медичної практики. Запропоновано посилити адміністративну відповідальність за порушення умов ліцензування господарської діяльності з медичної практики, удосконалити процедуру контролю за ліцензійними умовами провадження господарської діяльності з медичної практики.

Перспективним напрямком подальших досліджень є наукова розробка питань спрямованих на вдосконалення правового регулювання ліцензування медичних винаходів в Україні, адже науковцями справедливо доведено необхідність закріплення в Законі України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» підстав та умов надання примусової ліцензії щодо медичних винаходів [21].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про ліцензування видів господарської діяльності: закон України від 02.03.2015 № 222-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19> (дата звернення 20.10.2019).
2. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики: постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2016 № 285. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2016-%D0%BF> (дата звернення 19.10.2019).
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я: закон України від 19.11.1992 № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (дата звернення 21.10.2019).
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 20.10.2019).
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 21.10.2019).
6. Про затвердження правил торгівлі лікарськими засобами в аптечних закладах: постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.2004 № 1570. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1570-2004-%D0%BF> (дата звернення 11.10.2019).
7. Куц Л.К. вопросу о понятии субъекта медицинской практики. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 8. С. 11–14. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Pchdu_2013_2_11.pdf (дата звернення 19.10.2019).
8. Гладун З. Заклад охорони здоров'я: основи правового статусу. *Право України*. 2003. № 6. С. 100–105.
9. Пашков В.М. Еволюція правового статусу закладів охорони здоров'я. *Медичне право*. 2017. № 3. С. 104–110.
10. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> (дата звернення 17.10.2019).
11. Про внесення змін у додаток 2 до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики: постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1105. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-2017-%D0%BF> (дата звернення 11.10.2019).
12. Про внесення змін до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики: проект постанови Кабінету Міністрів України від 25.04.2017. URL: <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2017/05/4266-26.04.2017.pdf> (дата звернення 21.10.2019).
13. Про затвердження Порядку контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження певних видів господарської діяльності в галузі охорони здоров'я, що ліцензуються: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 10.02.2011 № 80. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0634-11> (дата звернення 17.10.2019).
14. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 02.02.2011 № 49. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0171-11> (дата звернення 19.10.2019).
15. Про скасування деяких наказів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади: розпорядження Кабінету міністрів України від 10.03.2017 № 169-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/169-2017-%D1%80> (дата звернення 21.10.2019).
16. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16> (дата звернення 20.10.2019).
17. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 17.10.2019).
18. Bentley v. Bureau of Professional and Occupational Affairs State Board of Cosmetology. Available from: <https://caselaw.findlaw.com/pa-commonwealth-court/1890642.html> (дата звернення 17.10.2019).

19. Ohio State Board of Cosmetology – Ohio Administrative Rules. Available from: <https://ohiosalonassociation.com/advocacy/rules/> (дата звернення 11.10.2019).

20. Schedule of civil penalties – cosmetologists, nail technicians, estheticians, natural hair braiders, salons. Available from: <https://www.pacode.com/secure/data/049/chapter43b/s43b.5.html> (дата звернення 21.10.2019).

21. Теремецький В.І., Матвійчук А.В., Музичук О.М., Щербаковський М.Г., Одерій О.В. Особливості правової охорони медичних винаходів: сучасність та перспективи. *Патологія*. Т. 16, № 3 (47), 2019. С. 417–423.

REFERENCES:

1. Law of Ukraine on Licensing of Business Activities No. 222-VIII. (2015, March 02). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19> [in Ukrainian].

2. *On approval of Licensing Conditions for conducting business activities in medical practice*. (2016). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 285 from 28th March 2016. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2016-%D0%BF> [in Ukrainian].

3. Law of Ukraine of Fundamentals of Ukrainian legislation on health care No. 2801-XII. (1992, November 19). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> [in Ukrainian].

4. Commercial Code of Ukraine № 436-IV. (2003, January 16). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> [in Ukrainian].

5. The Civil Code of Ukraine № 435-IV. (2003, January 16). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [in Ukrainian].

6. *On approval of the rules of trade in medicinal products in pharmacies*. (2004). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1570 from 17th November 2004. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1570-2004-%D0%BF> [in Ukrainian].

7. Kush, L. (2002). To the question of the concept of the subject of medical practice. *Pidpryyemnystvo, gospodarstvo i pravo*, 8, 11–14. Retrieved from: file:///C:/Users/User/Downloads/Pchdu_2013_2_11.pdf [in Ukrainian].

8. Gladun, Z. (2003). Healthcare facility: the basics of legal status. *Pravo Ukrayiny*, 6, 100–105 [in Ukrainian].

9. Pashkov, V.M. (2017). The evolution of the legal status of healthcare institutions. *Medychne pravo*, 3, 104–110 [in Ukrainian].

10. Law of Ukraine on employment of the population № 5067-VI. (2012, July 05). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> [in Ukrainian].

11. *On Amendments to Appendix 2 to the Licensing Conditions for Conducting Business Activities in Medical Practice*. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1105 from 27th December 2017 No. 1105. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-2017-%D0%BF> [in Ukrainian].

12. *On Amendments to the Licensing Conditions for Conducting Business Activities in Medical Practice*. (2017). Draft Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from 25th April 2017. Retrieved from: <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2017/05/4266-26.04.2017.pdf> [in Ukrainian].

13. *On approval of the Procedure for control over observance of the Licensed Conditions for conducting certain types of business activities in the field of health care that are licensed*. (2011). Order of the Ministry of Health of Ukraine No. 80 from 10th February 2011. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0634-11> [in Ukrainian].

14. *On approval of Licensing Conditions for conducting business activities in medical practice*. (2011). Order of the Ministry of Health of Ukraine № 49 from 2nd February 2011. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0171-11> [in Ukrainian].

15. On cancellation of some orders of ministries and other central bodies of executive power. (2017). Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 169-p from 10th March 2017. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/169-2017-%D1%80> [in Ukrainian].

16. Law of Ukraine on the Fundamental Principles of State Supervision (Control) in the Field of Economic Activity No. 877-V. (2007, April 05). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16> [in Ukrainian].

17. Code of Ukraine on Administrative Offenses. (1984, December 07). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> [in Ukrainian].

18. Bentley v. Bureau of Professional and Occupational Affairs State Board of Cosmetology. Retrieved from: <https://caselaw.findlaw.com/pa-commonwealth-court/1890642.html> [in English].

19. Ohio State Board of Cosmetology – Ohio Administrative Rules. Retrieved from: <https://ohiosalonassociation.com/advocacy/rules/> [in English].

20. Schedule of civil penalties – cosmetologists, nail technicians, estheticians, natural hair braiders, salons. Retrieved from: <https://www.pacode.com/secure/data/049/chapter43b/s43b.5.html> [in English].

21. Teremetsky, V.I., Matviychuk, A. V., & Muzychuk, O. M., & Shcherbakovsky, M. G., & Oderiy, A. V. (2019). Features of legal protection of medical inventions: present and prospects. *Patolohiya*, 3 (47), 417–423.

Стаття надійшла до редакції 23.10.2019